

פרשת יתרו
כניסת השבת: 17:03
צאת השבת: 18:04
רבנו תם: 18:33
אופק ת"א
כ' שבט התש"פ

"עטרת מרדכי אליהו" בית תורה וחסד

בית מדרש יום וחצות לילה, לימוד משניות והזוהר הקדוש לעילוי נשמת הנפטרים, ובית תמחו לנזקקים על שם ולעילוי נשמת מו"ר מרן הראשון לציון המקובל האלקי הגה"צ הרב מרדכי אליהו זצוק"ל זיע"א ולעילוי נשמת הצדיקים הקדושים: רבי יעקב רבי ישראל רבי מאיר ורבי אלעזר למשפחת אביהצירא זיע"א וע"נ הגאונים הצדיקים: מרן הראשון לציון זצוק"ל זיע"א ור"מ יוסף עובדיה יוסף ומו"ר הרב יורם מיכאל אברג'ל זצוק"ל זיע"א

פרשת השבוע
חמורת חרן
הראשון לציון זיע"א

השמחה בתורה

"אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ" (מתוך ברכות התורה)

עם ישראל נתקדש בקדושה מיוחדת משעה שקיבלו את התורה, שהיא חמדה גנוזה אצל הקב"ה לתקיע"ד דורות לפני בריאת העולם (עיין שבת פ"ח:), וממנה ייסד את העולם, וזכו למדרגה גבוהה מאוד מעל כל אומה ולשון שהיו ושהיו. מכאן אנו צריכים ללמוד, עד כמה עלינו לכוון בברכות התורה, כאשר אנו אומרים: "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו". אנו צריכים לחוש שמחה עצומה. בפרט הספרדים, שמברכים את כל ברכות השחר קודם ברכות התורה. משמעות סדר זה היא, שלאחר שבכל ברכה מברכה השחר אנו משבחים את הקב"ה שאין שום דבר בעולם שנעשה ללא רצונו יתברך, אנו מברכים את ברכות התורה מתוך הכרה שנבחרנו להיות העם היחיד מבין כל האומות והלשונות שקיבל את התורה. והרי אין לך דבר גדול וחשוב מזה.

טעם הקדמת זכור לשמור

"זְכוּר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ" (כ"ז, ז')

אמרו חז"ל (ר"ה כ"ז:): "זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו", והטעם שהקדימו "זכור" ל"שמור" הוא משום שנקט בדברות ראשונות בלשון "זכור" ובאחרונות בלשון "שמור" כפי הסדר בתורה. אך כיון שנאמרו בדיבור אחד אין זה משנה אם הקדים "זכור" ל"שמור", ולכן אין קפידא בכך שמהר"ש אלקבץ זיע"א כתב בשירו "לכה דודי": "שמור וזכור" (אם כי היתה לו סיבה שפתח ב"שמור", כיון שר"ת של שמו חתום בראשי הבתים).

אך יש טעם נוסף להקדמת "זכור" ל"שמור", מלבד הקדימה בפרשיות התורה. מסביר רש"י: "זכור" – תנו לב לזכור תמיד את יום השבת, שאם נזדמן לו חפץ יפה תהא מזמינו לשבת" (וזהו כדעת בית שמאי, וראה ברמב"ן ובשפתי חכמים). הרי שקיום מצוות "זכור" נעשית עוד לפני שבת, לפני קיום מצוות "שמור".

טעם נוסף להקדמת "זכור" ל"שמור" הוא לפי דברי גאון עוזנו ותפארתנו בעל היבן איש חי זיע"א (בן איש חי שנה ראשונה כי תשא הל' י"ז), שכתב שכאשר אדם אומר ביום ראשון: "היום יום אחד בשבת קודש", הרי הוא מקיים בזה את מצוות "זכור את יום השבת לקדשו". גם לפי זה מצוות "זכור" קודמת בזמן קיומה למצוות "שמור".

ועוד: "זכור" במעשה ו"שמור" בלא תעשה – הרי שהעשייה, הזכירה, קודמת לאי העשייה, לשמירה.

זהירות בכבוד חברו

"וְלֹא תַעֲלֶה בְּמַעֲלַת עַל מַזְבְּחֵי אֲשֶׁר לֹא תִגְּלוּ עֲרוֹתָהּ עֲלֵיו" (כ"ב, ב')

התורה אסרה לבנות מדרגות במזבח, כיון שכך עלול להיות בזיון לאבנים בשעה שהכהנים יעלו על המזבח, וערוותם תגלה. לכן נעשית העליה למזבח על גבי כבש ישר ומשופע, באופן שהעליה עליו לא תגלה את ערוות הכהנים. זאת למרות שהכהנים לבשו מכנסיים, "ממתנים ועד ירכים יהיו" (כ"ח, מ"ב), אך כיון שקרוב הוא לגילוי ערוה אסור לעלות על המזבח על ידי מדרגות.

ונשאלת השאלה: מה לאבנים ולבזיון, הרי אבנים הן מן הדומם, ומה להן ולעלבו? אלא אומר רש"י: "שעל ידי המעלות אתה צריך להרחיב פסיעותיך. ואע"פ שאינו גילוי ערוה ממש שהרי כתיב (כ"ח, מ"ב): 'ועשה להם מכנסי בדי' מכל מקום הרחבת הפסיעות קרוב לגילוי ערוה הוא, ואתה נוהג בהם מנהג בזיון. והרי דברים קל וחומר, ומה אבנים הללו שאין בהם דעת להקפיד על בזיונם, אמרה תורה, הואיל ויש בהם צורך, לא תנהג בהם כהנהגת בזיון, חברך שהוא בדמות יוצרך ומקפיד על בזיונו, על אחת כמה וכמה".

ומכאן יש ללמוד מוסר ולהיזהר שלא להקפיד על חברו ולא לזלזל בו. אם רוצה להוכיחו יעשה זאת פנים בפנים, בסתר, ולא בפרהסיא.

(דברי מרדכי)

תנא דבי אליהו
חידושים בפרשה
מבית מדרשנו

שמח בטובתו של חברו

שמה של פרשתנו מעורר שאלה. כיצד זה ייתכן שדווקא הפרשה שבה ניתנה התורה לישראל נקראת על שמו של יתרו? איזו מעלה מיוחדת הייתה בו עד שזכה לכך? דוד המלך מספר לנו, כי רבים שואלים איך מגיעים לטוב – רבנים אמרים: מי ירְאֶנּוּ טוב? על זה עונה דוד ואומר: "נִתְּתָה שְׂמֵחָה בְּלִבִּי". על-ידי שהייתה לו שמחה בלב, שמחה שמתרבה כשיש טוב לאחרים, "נִתְּתָה שְׂמֵחָה בְּלִבִּי – מַעַת דְּרַגְנָם וְתִירוּשָׁם רַבּוּ". שמחתי בטובתם של אחרים. כשאחרים קצרו את הדגן והתירוש שלהם – רבתה השמחה בלבי.

מסתבר כי דוד לא היה הראשון ששמח בטובתם של אחרים. הראשון היה יתרו. הגמרא במסכת סנהדרין אומרת (דף צד): תָּנָא מְשׁוּם רַבִּי פִּפְסִי: גֵּנְאִי הוּא לְמַשְׁחָה וְשִׁשִּׁים רְבּוּא, שְׁלָא אָמַר: "בְּרַחֵם", עַד שָׁפָא יִתְרוֹ וְאָמַר: "בְּרַחֵם ה'". יתרו פותח את פיו ומברך: "ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד פרעה ומיד מצרים, אשר הציל את העם מתחת יד מצרים". ויש לשאול – וכי משה וישראל לא בירכו את ה' עד שבא יתרו? והלא עבר בראשית מלא ברכות. נח מברך את ה'. מלכיצדק מברך את ה'. ואפילו אלעזר ספר אברהם אומר: "בְּרַחֵם ה' אֱלֹהֵי אֲדָנִי אֲבְרָהָם אֲשֶׁר לֹא עָזַב חֶסְדּוֹ וְאָמַתּוֹ מֵעַם אֲדָנִי...!". אלא שעד שלא בא יתרו, כולם אמנם בירכו את ה', אך הם עשו זאת משום שהם היו כלולים באותה טובה שנעשתה על-ידי ה'. לעומתם, יתרו היה הראשון שבירך את ה' על טובה שנעשתה לאחרים. הוא בירך על יציאתם של ישראל ממצרים, טובה שהוא לא היה מעורב בה ולא צמח לו ממנה שום תועלת. הוא לא סבל במצרים. לא השתעבד בה. הוא לא ראה את מצרים רודפים אחריו ליד ים סוף. אף על פי כן, הוא הרגיש את הכאב הזה כאילו היה כאב שלו. "ויחד יתרו". הוא שמח כאילו זו שמחה שלו, ועליה הוא בירך. דווקא בגלל שיתרו עדיין לא התגייר ובכל זאת היה שמח על הטובה שעשה הקב"ה לעם ישראל, שהיו נחשבים עדיין כזרים לו, ברכתו היא חשובה מאוד.

תנאי למתן תורה

כל העובדות הללו גם יחד מצדיקות את קריאת הפרשה הזאת על שמו של יתרו, והן אף משמשות כהקדמה נפלאה למתן תורה. היכולת לשמוח בטובתו של חבר, היא מהתכונות שחייבים ללמוד לפני קבלת התורה, להיות "כאיש אחד", להיות "בלב אחד". זאת התכונה שאברהם אבינו הנחיל לעולם: לעשות טוב לזולת, לרדוף אחרי טובתו, להשתתף בצערו ולמסור את הנפש להצלתו.

גם אהרון הכהן נתייחד במעלה זו, שכן כך מעיד עליו הקב"ה, שברגע שהוא יראה את משה, הוא ישמח בטובתו ובמנהיגותו – "וראך ושמח בלבבו". בזכות זה הוא זכה לחוש שהונח לבו וכן לעבודתו בקודש הקדושים, ששם מונחת התורה ומונחים שני לוחות הברית. ומי לנו גדול ממש רבנו, מוסר התורה, שמסר נפשו כשאמר: "מחני נא מספרך אשר כתבת" – והכול למען הצלת עם ישראל.

וזה אות לכל אחד ואחת החפצים ללכת בדרכם, להתעלות בתורה ולהתחזק במידה זו של "ואהבת לרעך כמוך", במידה שאהרון הכהן כל כך הצטיין בה – "אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את חבריו ומקרבו לתורה". להתחיל קודם כל מהבסיס של אהבת השלום בתוך עם-ישראל. אחר כך גם לרדוף אחרי המטרה הנעלה הזאת, עד שתקיים בין כל שכבות העם. וכשעם-ישראל רואה שאכפת למישהו ממנו, שמכבדים אותו, שרוצים בטובתו, הוא יחפש גם את האהבה. וכשיראה שאוהבים אותו, הוא יהיה מוכן גם להתקרב דרכה אל התורה. להתפלל על שונאיו ולהלחם באויביו.

תכונה נוספת של דוד המלך היא התפילה על שונאיו. הוא לא רק שתק כשהיו מבזים אותו, אלא שהיה מברך אותם: "וְאֶנִּי בְּחִלּוֹתַם – לְבוֹשֵׁי שֵׁק, עֲנִיתִי בְּצוּם נַפְשִׁי". צמתי בשבילים כשהיו גולים. כך היה דוד בצעירותו עת הורחק על-ידי בני משפחתו. כך היה כשעלה מעט לגדולה, כשרדפו שואל המלך. כך היה גם כשמלך בעצמו, כשמרד בו בנו אבשלום. וכך היה גם עם כל אויביו של דוד. מכאן לימדו חכמים לכל אדם, שצריך לשמוח בשמחת אחרים ולכאוב את כאבם. צריך להתפלל עליהם כמו שאברהם אבינו התפלל על אבימלך, למרות שהזיק לו. כמו שהתפלל משה על הסרת המכות ממצרים "וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל ה' – צַעֲקָה אֲמַתִּית. צָרִיךְ הַתְּעוֹנֹת בַּעֲבוּר הַרְשָׁעִים הַמְצַרִּים לָנוּ, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה דָוִד. הַתְּפִילּוֹת הַלְלוּ לֹא מַנְעוּ מֵאֲבָרָהֶם, מִמַּשָּׂה וּמִדּוּד הַלִּיחַס בְּרַשְׁעִים וְהַתְּפִלָּה לִמְפַלְתָּם, כְּשֶׁהִמְשִׁיכוּ לַחֲזוּק בְּרַעֲתָם, שֶׁכֵּן אֹמַר עֲלֵיהֶם דָּוִד לְבוֹשֵׁי יָדָם וְיִצְעֲקוּ מִבְּקָשֵׁי נַפְשִׁי, יִסְגּוּ אַחֲרָיו וְיִתְפָּרוּ חֲשָׁבֵי רַעֲיָתִי. זֵהִיו כְּמִן לְפָנַי וְיִחַלְּצוּ אֶת נַפְשִׁי מִיָּדָם. יְהִי דְרָכְךָ חֲשֵׁךְ וְיִמְלָאֲךָ אֱיֹרֵי רָדְפָם" אמן, כן יהי רצון.

(אביהם של ישראל על התורה)

הליכות עולם לו

תפסקי מרן
הראש"ל זצ"ל

הלכה בפרשה

"אָנְכִי ה' אֱלֹקֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי" (כ', א')

שאלה: האם ישנו חיוב על הציבור לעמוד בעת קריאת עשרת הדיברות?

תשובה: זוהי מחלוקת מפורסמת. דעת הרמב"ם, שאם יעמדו יאמרו המינים שעשרת הדיברות הם עיקר התורה, ולא שאר המצוות. כדי להתרחק מדרכי המינים לא יעמדו (תשובות הרמב"ם, בלאו, רס"ג). החיד"א כתב בספרו טוב עין (סי' י"א), שאין בעמידה בזמן קריאת עשרת הדיברות חשש מפני תרעומת המינים, ומהר"ש אבוהב מדמה את העמידה בעשרת הדיברות לעמידה בברכת הלבנה כשמקבלים פני שכינה (דבר שמואל סי' רע"ו). בשלמי ציבור (רצ"א ע"א חברת אהבת שלום עמי רל"ח, הו"ד בכה"ח סי' תצ"ד ס"ק כ"א) כתב: שיש שנהגו לעמוד בזמן קריאת עשרת הדיברות בשבועות, אבל בעשרת הדיברות שבפרשת יתרו ובפרשת ואתחנן לא היו קמים.

אנו נוהגים לשבת בקריאת עשרת הדיברות (ראה לודו אמת סי' ז' אות ה') וגם בקריאה שבשבועות; אך היחיד לא ישב במקום שהציבור עומדים (ראה טוב עין סי' י"א), ואלו שנהגו לעמוד ימשיכו במנהגם. כמו כן לא יעמוד היחיד במקום שהציבור יושבים; אולם אם יש מתפלל שרוצה לעמוד – אין לגרום בגלל זה למחלוקת, כיון שהעיקר בדין זה הוא "והאמת והשלום אהבו" (זכריה ח', י"ט) (וראה עוד מש"כ בשו"ת "מאמר מרדכי" ח"א חאה"ח סי' כ').

"לא תשא את שם ה' אלקיך לשווא" (כ', ז')

המברך ברכה לבטלה עובר משום "לא תשא".

גם המברך ברכה שאינה צריכה עובר על לאו זה. לדעת הרמב"ם (הל' ברכות פ"א הל' ט"ו), איסור זה הוא מדאורייתא. אחרים אומרים (תוס' ר"ה ל"ג. ד"ה הא), שהוא איסור מדרבנן. מרן השלחן ערוך (או"ח סי' רט"ו, ס"ד) פסק: "כל המברך ברכה שאינה צריכה – הרי זה נושא שם שמים לשווא, והרי זה כנשבע לשווא, ואסור לענות אחריו אמון". על סמך זה אנו נוקטים להלכה שספק ברכות להקל, כדי שלא להגיע חלילה לברכה שאינה צריכה. **לפעמים** אדם מזכיר פסוק שיש בו שם ה' ואינו מסיים אותו או טועה בו; כמו כן שליח ציבור שטועה בקריאת פסוק לאחר שהזכיר את שם ה'. במקרים אלו יש להזהר שלא לחזור על שם ה', אלא יתקן את הפסוק רק משם ה' והלאה, כדי שלא לחזור על שם ה'. כן צריך להזהר כאשר שרים פסוק שיש בו שם ה', שלא לחזור על שם ה' כמה פעמים, אלא על משפט שלם. יש להזכיר שאיסור שם ה' הוא גם בלועזית.

אם נתקל אדם בעיתון שהוזכר בו שם ה' או "אלוקים" או אחד משבעת שמות הקודש – שלא יקרא בקול את המילים. כן הוא חייב לחתוך את חלק העיתון הזה ולגנוז אותו, על אף שהוא דפוס כעלמא ולא כתוב על קלף, כי אנו מחמירים בדברי קדושה גם בדפוס. יש להזהר את המדפיסים והעיתונאים שלא לכתוב את שמות ה' אלא בכינוי: "ה'", "ד'", וכדומה. ("מאמר מרדכי")

סיפור השבוע

מעשיהם של צדיקים

הגאון המקובל הרב עובדיה הדאיה זצוק"ל

השבת כ' שבט חל יום הסתלקותו של הדיין הגאון המקובל האלקי הרב עובדיה הדאיה זצוק"ל, ראש המקובלים בדור האחרון גם בעולמות עליונים ונסתרים וגם בעולם הזה, ראש ישיבת המקובלים "בית אל" ת"ו וממשיך שושלת הקבלה.

מחבר שו"ת "ישכיל עבדי" בנגלה, עם שו"ת "ידעה והשכל" בנסתר.

הרב הדאיה זצ"ל היה זה שטרח לבנות את הישיבה מחדש על גג ביתו ברחוב רש"י בירושלים. המלאכה הסתיימה ב' שבט- יום הילולת הרש"ש הקדוש זע"א, וזמן קצר לאחר מכן חלם הרב הדאיה והנה הוא רואה יהודי ישיש יושב בישיבה החדשה, הסתכל עליו הישיש ואמר לו- "אני הוא הרש"ש, דע לך שמאז שבניתם את ביה"כ אני בא לכאן בכל יום, ומתענג לקול התורה והתפילות שלכם". ("מורה לצמאי" וישב תשע"ח).

מרן הראש"ל הרב מרדכי אליהו זצוק"ל היה מקורב אליו מאוד, למד ממנו הרבה ושימש אותו שנים רבות. וסיפר חכם מרדכי זצוק"ל שהרב הדאיה זע"א ביקש ממנו לתקוע בשופר ואף לימד אותו את הכוונות על התקיעה. והיו שנים שבהם הרב היה בעל תוקע ברי"ה אצל הרב הדאיה.

סיפר מרן מרדכי אליהו זצ"ל על פיקחותו של הרב הדאיה זצ"ל: הרב אליהו היה רגיל ללמוד בליל שבועות ובליל הושע"ר בבית הכנסת של הרב הדאיה, שנהג לטבול במקוה לקראת עלות השחר "פעם אחת ביקש ממני לילך עמו, ובאותו זמן הייתי בן שלושים והוא כבן שבעים. טבלתי בחדר אחר, ועד שסיימתי לפשוט בגדי, הרב בריזותו סיים לטבול ולצאת.

זמן מה אחר כך בקשוהו לילך לאיזו שמחה הרב הדאיה שאל אותם כמה מדרגות יש לאולם, והם מנו לו עד חמש מדרגות. הרב הדאיה העביר ידיו על זקנו הלבן ואמר להם: זקנתי, אין לי כוח לעלות מדרגות.

הרב ישב מחריש עד שיצאו לשלום ושאלתי אותו: כיצד כבודו אומר יזקן אני, והרי במקוה עלה וירד מדרגות בזריזות. וענה לי שמשום צניעות הוא לא הולך לאותה שמחה. אמרתי לו שכך מפרשים תוסי' את המדרש על אברהם ושרה - שפעם התנהגו כילד וילדה ("וישכח אברהם בבוקר") ופעם כזקן וזקנה ("ואברהם כבד"). הוא ענה ואמר: "את זה תאמר בהספד!".

לאחר שנים, נפטר הרב ואני שכחתי מאותו המעשה, ובהספד לא הזכרתי זאת. בבוא הרב לניחום אבלים סיפר חכם שלום ע"ה, בנו של הרב הדאיה, שבחלומו בא אליו אביו ושאלו "מדוע לא הספיד אותי חכם מרדכי?", ויהי לפלא, כי הרב כן הספיד. עד שזוכר הרב בסיפור עם המטבע של אברהם אבינו. למחרת עלה ודרשו ברבים. לאחר השבת לחש חכם שלום הדאיה לרב ואמר לו ששוב בא אליו אביו בחלום ואמר לו "הפעם הספידני חכם מרדכי".

פרנס "שבועי"

במשך שבוע שלם (כולל שבת)

- ניתן לזכות ב"פרנס שבועי" בבית תורה וחסד "עטרת מרדכי":
- הפרנס זוכה להיות שותף בזכות הלימוד בבית המדרש ביום ובחצות לילה **במשך שבוע שלם** (כולל שבת).
- שם הפרנס יצוין בלוח מהודר בכניסה, וכן בלוח הדיגיטלי שבבית המדרש ויבורך מידי יום בלני"ד בחצות לילה.
- הפרנס השבועי יזכה באחת ממצוות ספר התורה כפי רצונו (מפטיר, משלים וכו').
- את זכות הפרנס ניתן להקדיש להצלחה או לעילוי נשמת, ויכולים לזכות בו מסי' אנשים. עלות הפרנס השבועי הינה תרומה בסך 260 ₪ בלבד (ניתן בתשלומים).

לזכיה בפרנס השבועי: 054-44-77-562

יום האזכרה של יקירכם מתקרב?

הקדישו לעילוי נשמתם

יום לימוד בכלל יום, ערב וחצות הכולל: לימוד משניות והזוהר הקדוש, אשכבה וקדיש. ועשו נחת רוח לנשמתם.

העלון מוקדש

לרפואתו המהירה והשלימה של:

מנחם בן נירה נר"ו

בתוך שאר חולי עמו ישראל

בית תורה וחסד - "עטרת מרדכי אליהו"

רחוב הרב זכריה מדאר 31 רחובות.

08-9397933 | 054-4477562

ateretme@gmail.com

העלון מוקדש לעילוי נשמת:

רחמים בן שמואל, הרב דוד אדיר בן עליה זצ"ל, יהודה בן מרגינה, חואטי חיים בן משה ורדה, משה בן אברהם, שלמה בן חתון, אסתר בת כמיסה, שולמית בלפורה בת רוזה, ימימה רחל בת אברהם, עישה בת זוהרה, מרים בת דוד, מזל טוב בת שמחה